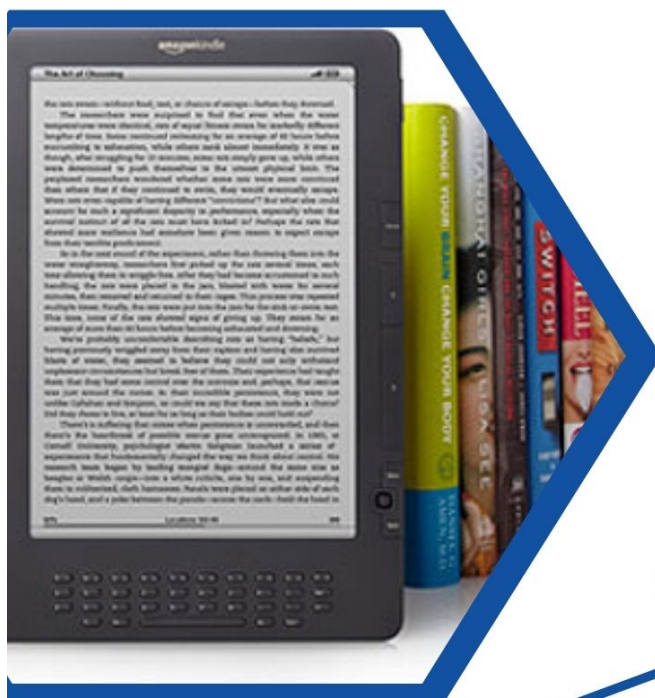

УПРАВЛІННЯ КУЛЬТУРИ ТА ТУРИЗМУ ДОНЕЦЬКОЇ ОБЛДЕРЖАДМІНІСТРАЦІЇ
КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД КУЛЬТУРИ “ДОНЕЦЬКА ОБЛАСНА БІБЛІОТЕКА ДЛЯ ДІТЕЙ”
ДОНЕЦЬКЕ ОБЛАСНЕ ВІДІЛЕННЯ “ВГО УКРАЇНСЬКА БІБЛІОТЕЧНА АСОЦІАЦІЯ”

«ЧИТАЧ І БІБЛІОТЕКА В ЕПОХУ ЦИФРОВОГО ЧИТАННЯ»

Методологія проведення
регіонального дослідження

МЕТОДОЛОГІЯ ПРОВЕДЕННЯ РЕГІОНАЛЬНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ «ЧИТАЧ І БІБЛІОТЕКА В ЕПОХУ ЦИФРОВОГО ЧИТАННЯ»

Вступ

Сучасний світ переживає стрімку цифрову трансформацію, яка кардинально змінює читацькі практики, особливо серед дітей та підлітків. Електронні книги, аудіокниги, подкасти, смартфони, планшети та соціальні мережі стали повсякденною реальністю, з якою традиційна бібліотека має не лише конкурувати, а й ефективно взаємодіяти. В умовах Донеччини, яка перебуває в зоні активних бойових дій, де розвиток культури читання є інструментом стійкості, глибоке розуміння потреб громади є критично важливим. Це дослідження дозволить зафіксувати реальний стан читання в регіоні та запропонувати актуальні форми роботи, які відповідають вимогам часу.

ОБҐРУНТУВАННЯ ДОЦІЛЬНОСТІ ДОСЛІДЖЕННЯ

Проведення дослідження зумовлене необхідністю переходу від припущень до стратегічного планування на основі реальних даних. В умовах, коли традиційні читацькі звички трансформуються під впливом цифровізації та безпекової ситуації під час війни, обґрунтування роботи базується на таких чинниках:

- **Актуалізація сервісів:** визначення форматів (аудіо, електронна чи паперова книга), які є найбільш затребуваними серед читачів Донеччини;
- **Розуміння мотивації:** виявлення причин, що стимулюють сучасне покоління до читання (пошук психологічного комфорту, самоосвіта чи дозвілля);
- **Збереження аудиторії:** аналіз факторів, бар'єрів, що заважають регулярному читанню, та пошук шляхів їх подолання;
- **Ефективність використання ресурсів:** спрямування професійних зусиль і фінансових ресурсів на напрями, які мають реальний попит у громаді.

Це дослідження є фундаментом для формування життєздатної моделі бібліотеки, яка органічно інтегрована в цифровий простір користувача.

II. МЕТА, ЗАВДАННЯ ТА ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Мета дослідження:

Вивчити зміни у читацьких практиках, уподобаннях і мотиваціях мешканців громад, користувачів бібліотек Донеччини в умовах цифровізації та трансформації доступу до книжкових ресурсів.

Завдання дослідження

- Виявити структуру читацьких практик (традиційне, цифрове, змішане читання) та співвідношення паперового й цифрового споживання контенту;
- Визначити мотивацію читачів та факторів, що впливають на вибір формату книги;
- Оцінити роль бібліотеки в умовах дистанційної роботи та переміщення закладу до іншого регіону;
- Визначити потреби користувачів і виклики для бібліотекарів;
- Виявити нові тенденції та потреби громади для подальшого розвитку бібліотечного сервісу.

Методи дослідження

- Анкетування – онлайн-опитування за допомогою гугл-форми;
- Якісний аналіз відповідей – вивчення відкритих питань для визначення головних ідей, потреб і пропозицій;
- Узагальнення результатів – підготовка висновків на основі аналізу даних і презентація їх під час семінару з планування бібліотечної роботи на 2027 рік;
- Анонімність та добровільність участі.

Очікувані результати дослідження

Результати дослідження стануть основою для оновлення роботи бібліотек області та дозволять отримати:

- **Реальний портрет читача.** Чітке розуміння того, чим живе сучасний користувач, що він читає та якими пристроями користується. Це дозволить пропонувати послуги, які справді потрібні, а не «традиційні за звичкою»;
- **Якісне оновлення фондів.** Конкретні орієнтири для закупівлі книг: скільки паперових видань, а скільки доступу до електронних та аудіоресурсів потребує громада сьогодні;
- **Нові формати роботи.** План переходу до сучасних активностей (подкасти, цифрові марафони, онлайн-спільноти), які органічно впишуться у гаджети молоді та повернуть їх до читання;
- **Обґрунтовану базу для розвитку.** Цифри та факти, які стануть головним аргументом у розмовах із владою, грантодавцями та партнерами про необхідність підтримки бібліотек.

III. УЧАСНИКИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Організатор дослідження:

- Комунальний заклад культури «Донецька обласна бібліотека для дітей» – розробка методики, організація та узагальнення результатів дослідження.

Співорганізатори:

- Базові публічні та дитячі бібліотеки – забезпечення локальної координації, анкетування користувачів і бібліотекарів, поширення інформації про дослідження.

Цільові групи:

- **Користувачі та потенційні відвідувачі бібліотек** – мешканці територіальних громад (як постійні читачі, так і загалом жителі громад), які мають власні очікування та запити щодо діяльності книгозбірень;
- **Бібліотекарі** – працівники публічних та дитячих бібліотек, культурних хабів.

База проведення:

- Мережа бібліотек Донецької області, що функціонують на підконтрольних Українській владі територіях.

IV. ЕТАПИ ПРОВЕДЕННЯ ДОСЛІДЖЕННЯ

Дослідження планується провести протягом **2026 року** у п'ять етапів:

I етап: квітень–травень – розробка програми дослідження та інструментарію;

II етап: травень – збір контактів відповідальних фахівців бібліотек;

III етап: червень–липень – онлайн-анкетування користувачів та бібліотекарів;

IV етап: липень – збір і структуризація первинних даних;

V етап: серпень–жовтень – аналіз, узагальнення результатів, підготовка до їх оголошення.

V. ІНСТРУМЕНТАРІЙ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ

1. **Форми опитування:** (див. Додаток 1, 2):

- Форма № 1 – «Анкета користувача»; (<https://forms.gle/Mrd5Dm4ZbPyL72Pc6>);
- Форма № 2 – «Анкета бібліотекаря». (<https://forms.gle/o8kY3MRSn9g7ELJv7>).

Опитувальні форми, доступ до яких мають відповідальні фахівці ДОБД, створені на основі ресурсу гугл-форми та розміщені на гугл-диску.

1. Обов'язки базових бібліотек:

- Призначити відповідальну особу за проведення локального етапу дослідження та надати контактні дані шляхом заповнення онлайн-форми (<https://forms.gle/eMbLWMRhK9RGE39s9>);
- Забезпечити заповнення щонайменше 20 анкет: 15 – від користувачів, 5 – від фахівців.

3. Відповідальний фахівець базової бібліотеки забезпечує:

- Організацію III (локального) етапу з 15 червня по 15 липня 2026 року.

4. Доступ до результатів:

- Зведені дані збираються та зберігаються на гугл-диску.

5. Результати дослідження:

- Підсумки узагальнюють фахівці ДОБД до 31 жовтня 2026 року.

ДОДАТКИ:

Додаток 1.

АНКЕТА ДЛЯ КОРИСТУВАЧІВ

1. Ваш вік:

- 12–14
- 15–17
- 18–35
- 36–59
- 60+

2. Де ви зараз проживаєте?

- У Донецькій області
- В іншій області України
- За кордоном

3. Чи користуєтесь ви бібліотекою?

- Так, регулярно (1 раз на місяць і частіше)
- Так, іноді (кілька разів на рік)
- Раніше користувався(лась), зараз не користуюсь
- Ніколи не користувався(лась)

4. У якому форматі ви зараз користуєтесь бібліотекою?

- Відвідую особисто
- Онлайн (соцмережі, сайт)
- Обидва варіанти (офлайн та онлайн)
- Не користуюсь послугами бібліотеки

5. Як часто ви читаєте?

- Щодня
- Кілька разів на тиждень
- Кілька разів на місяць
- Кілька разів на рік
- Зовсім не читаю

6. Що заважає вам читати більше?

- Бракує часу
- Відсутність цікавих / сучасних книг
- Немає доступу до книг
- Важко зосередитись
- Поганий психологічний стан
- Інше: _____

7. У якому форматі ви читаєте найчастіше?

- Друковані книги
- Електронні книги
- Віддаю перевагу аудіокнигам
- Поєдную різні формати

8. З яких пристроїв ви читаєте електронні книги?

- Телефон
- Планшет
- Комп'ютер
- Електронна книга
- Не читаю електронні книги

9. Що вам найбільше подобається читати? (оберіть усі відповідні для вас варіанти)

- Художню літературу
- Історичну
- Науково-популярну
- Фантастику / фентезі
- Комікси / манґа

- Нон-фікшн
- Освітні матеріали
- Інше: _____

10. Чому ви читаєте? (оберіть усі відповідні варіанти)

- Для відпочинку та задоволення
- Для навчання та самоосвіти
- Щоб заспокоїтися та зняти стрес
- Щоб відволіктись від важких думок
- За звичкою

11. Де ви зазвичай берете книги (саме друковані видання)?

- В бібліотеці
- Купую сам(а)
- Беру у друзів, родичів, знайомих
- Отримую в подарунок
- Інше: _____

12. Якими онлайн-платформами та сервісами ви найчастіше користуєтесь для читання книг чи текстів? (оберіть не більше 3 варіантів)

- Спеціальні застосунки-читалки
- Безкоштовні електронні бібліотеки
- Телеграм-канали та чати
- Платформи самвидаву («Букнет», «Wattpad», «Litnet», «Arkush» тощо)
- Соціальні мережі («BookTok», «Instagram», «Facebook»)
- Ютуб (аудіокниги)
- Інше: _____

13. Як ви зазвичай отримуєте електронні книги та аудіокниги? (оберіть 1–2 основні способи)

- Користуюсь електронними ресурсами бібліотеки
- Купую в інтернет-магазинах або через застосунки
- Користуюсь платною підпискою
- Завантажую безкоштовно з інтернету (відкриті ресурси)
- Отримую файли від друзів
- Читаю онлайн без завантаження (сайти, де можна читати в браузері)
- Слухаю аудіокниги на ютубі та інших платформах
- Інше: _____

14. Що вам подобається у цифровому читанні? (оберіть усі відповідні варіанти)

- Швидкий доступ
- Зручність
- Можна читати будь-де
- Великий вибір
- Інше: _____

15. Що вам не подобається у цифровому читанні?

- Втома від екрана
- Важко зосередитись
- Бракує “живої” книги
- Незручно читати довго
- Бракує якісного контенту
- Інше: _____

16. Хто або що найчастіше впливає на ваш вибір книги?

- Соцмережі
- Друзі
- Бібліотекарі
- Вчителі
- Відеорекомендації блогерів
- Власний вибір
- Інше: _____

17. Чи допомагає вам читання у складний період?

- Так
- Частково
- Ні

18. Для чого вам потрібна бібліотека? (оберіть усі відповідні варіанти)

- Доступ до книг
- Навчання / самоосвіта
- Місце для спілкування
- Заходи
- Онлайн-контент
- Психологічна підтримка
- Доступ до інтернету
- Безпечний простір

19. Чого вам зараз бракує в бібліотеці?

(відкрите питання) _____

20. Які заходи є цікавими для вас?

- Зустрічі з авторами книг
- Клуби за інтересами
- Онлайн-події
- Майстер-класи
- Не маю зацікавленості у заходах бібліотеки (якщо обрано цей пункт, інші варіанти відмічати не потрібно)

21. Якою, на вашу думку, має бути сучасна бібліотека після війни?
(відкрито) _____

АНКЕТА ДЛЯ БІБЛІОТЕКАРІВ

1. Тип бібліотеки:

- Публічна
- Дитяча
- Спеціалізована (для користувачів з порушенням зору)

2. Формат роботи бібліотеки:

- Стаціонарна (працює у своєму приміщенні)
- Переміщена (до іншої громади / області)
- Дистанційна / робота онлайн

3. Як загалом змінилася діяльність вашої бібліотеки після 2022 року?

(відкрито питання) _____

4. Стан книжкового фонду:

- Фонд знищено повністю
- Фонд знищено частково
- Фонд евакуйовано частково
- Фонд не постраждав

5. Чи відбувалося поповнення книжкових фондів протягом 2025–2026 років?

- Так
- Ні

6. Якщо, так то за чий кошт відбувалося/ється поповнення книжкових фондів протягом 2025–2026рр?

- Український інститут книги (УІК)
- Інші державні програми
- Конкурси
- Гранти
- Місцевий бюджет

Дарування (видавництва, благодійні фонди, користувачі)

7. Чи достатньо у вас сучасної літератури?

- Так
- Частково
- Ні

8. Чи використовує ваша бібліотека відкриті електронні бібліотеки, цифрові колекції або краєзнавчі онлайн-ресурси?

- Так, активно використовуємо
- Так, але рідко використовуємо
- Ні, але плануємо використовувати
- Ні, не маємо технічної можливості

9. Якщо так, вкажіть, які саме:

(відкрите питання) _____

10. Хто є основними користувачами сьогодні? (можна кілька варіантів)

- Діти / підлітки
- Молодь (18–35 років)
- Родини з дітьми
- ВПО
- Військові
- Люди старшого віку 60+

11. Які цифрові потреби користувачів ви спостерігаєте? (оберіть усі варіанти, які відповідають дійсності)

- Пошук та читання книг в електронному форматі
- Інтерес до цифрових колекцій місцевих авторів
- Оцифровані рідкісні книги з фонду
- Запит на власні цифрові видання бібліотеки (бібліографічні покажчики, довідники)
- Онлайн-комунікація у соцмережах
- Бажання відвідувати онлайн-заходи
- Допомога в опануванні гаджетів та інтернету
- Пошук аудіокниг або подкастів
- Використання бібліотеки як місця для дистанційної роботи (стабільний Wi-Fi та можливість підзарядити техніку)
- Інше: _____

12. Чи працює ваша бібліотека поза межами приміщення (хаби, укриття, виїзди)?

- Так
- Ні

13. Які цифрові формати та інструменти ви активно використовуєте в роботі протягом останніх 2 років?

- Соцмережі
- Месенджери (вайбер, телеграм та інші)
- Онлайн-заходи
- Відеоконтент
- Електронні каталоги
- Онлайн-консультації
- Цифрові виставки
- Інше _____

14. Які заходи та онлайн-контент виявилися найбільш ефективними в роботі вашої бібліотеки?

(відкрите питання) _____

15. Від яких форм роботи довелося відмовитись?

(відкрите питання) _____

16. Основні проблеми (виклики)?

- Відсутність приміщення
- Технічне забезпечення
- Відсутність стабільного електропостачання
- Відсутність стабільного інтернету
- Кадри
- Фонди
- Безпекова ситуація

17. Чого найбільше потребує ваша бібліотека зараз?

(відкрите питання) _____

18. Чи вистачає у вас фахівців з профільною освітою?

- Так
- Ні

19. Які компетенції сьогодні найбільш потрібні бібліотекарю?

(відкрите питання) _____

20. Якими мають бути пріоритети розвитку бібліотеки після війни?

- Оновлення фондів
- Технічне переоснащення
- Цифровізація

- Просторові зміни
- Робота з громадою
- Психологічна та соціальна підтримка громади
- Освітні послуги

21. Які з цих змін ви могли б реалізувати вже зараз?
(відкрите питання) _____